

Сергій Анатолійович ЧИЖ,

кандидат юридичних наук

(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)

ДО ПИТАНЬ ОЦІНКИ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У науковій статті досліджуються особливості оцінки доказів у кримінальних провадженнях в умовах дії правового режиму воєнного стану. Акцентується увага на тому, що оцінка доказів є окремим елементом процесу доказування, а отже і видом специфічної діяльності уповноважених на те учасників кримінального провадження. Вивчаються підходи, що безпосередньо стосуються оцінки доказів в різних історичних періодах, а також використовується досвід і критерії оцінки доказів в деяких країнах світової спільноти. Розглядається питання щодо визначення поняття «внутрішнє переконання» під час оцінки доказів слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею, судом у кримінальному процесі. Зважаючи на вищевикладене вважаємо, що головним недоліком внутрішнього переконання є вплив суб'єктивних і об'єктивних факторів на прийняття відповідних рішень у кримінальному провадженні. Викладено авторське бачення щодо удосконалення процедури оцінки доказів, яка є важливим чинником для ідентифікації окупантів, причетних до вчинення кримінальних правопорушень і подальшого справедливого правосуддя.

Ключові слова: кримінальний процес, елементи процесу доказування, доказування, оцінка доказів, внутрішнє переконання, правовий режим воєнного стану.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення рф в Україну суттєво вплинуло на всі без виключення сфери життя українців. З огляду на це, перед національною правовою системою, правоохоронними і судовими органами постали виклики, що безпосередньо обумовлені сучасними реаліями, з якими вони раніше не стикалися. Зокрема, йдеться і про оцінку доказів у кримінальних провадженнях в умовах дії правового режиму воєнного стану. Окреслене обумовлюється тим, що військовослужбовці рф на території України вбивають мирне населення, гвалтують жінок та дітей, руйнують інфраструктуру та помешкання громадян тощо. Так, наприклад, згідно сайту Офісу генерального прокурора, в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Росії станом на 14 квітня 2025 р., 618 дітей загинули та понад 1884 отримали тяжкі поранення. Втім, ця кількість не є остаточною, цифра наведена без повного врахування з місць активних бойових дій. Лише під час ракетної атаки Росії в Сумах 13 квітня 2025 р. загинуло двоє хлопців 11 та 17 років, поранено 15 дітей віком від 1 до 16

років¹.

У контексті розгляду цього питання доречно звернути увагу на те, що запровадження правового режиму воєнного стану дещо унеможливорює застосування звичайної кримінальної процесуальної форми. Внаслідок вищесказаного в кримінальному процесі основні пріоритети надаються публічному інтересу, а отже можуть використовуватися приписи кримінального процесуального законодавства, що суттєво обмежують права, свободи та законні інтереси людини. Перш за все, такий підхід орієнтований на ефективне здійснення досудового розслідування і судового розгляду в умовах воєнного стану для захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, що цілком узгоджується з положеннями, передбаченими ст. 2 КПК України. Отже, в умовах воєнного стану мають реалізовуватися положення кримінальних процесуальних норм, передбачених розділом IX-І КПК України, зміст яких відповідає реаліям сьогодення.

Загалом кримінальні правопорушення вчинені окупантами на українській території є надзвичайно масштабними, що не може не позначитись на належному розслідуванні і з'ясуванні всіх обставин, які підлягають доказуванню, одним з елементів якого є оцінка доказів. В юридичній літературі цілком обґрунтовано звертається увага на те, що проблематика оцінки доказів займає центральне місце в кримінальному провадженні, оскільки від цього залежить встановлення їх допустимості та ухвалення справедливого рішення. Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу підкреслюють необхідність удосконалення методів та процедур оцінки доказів. Особливу увагу слід звертати на дотримання принципу законності під час оцінки доказів. Використання науково-технічних засобів і експертних досліджень значно підвищує якість доказів, але водночас викликає нові питання щодо їх достовірності та допустимості. Окремо слід розглядати проблеми забезпечення прав і свобод учасників кримінального провадження під час оцінки доказів. Вивчення цих питань має важливе значення для підвищення ефективності кримінального судочинства та зміцнення довіри суспільства до системи правосуддя².

Дослідження цієї теми здійснювали такі вчені як О. А. Банчук, І. В. Беседіна, В. В. Вапнярчук, В. В. Веннікова, П. А. Воробей, І. В. Гловюк, Г. І. Глобенко, В. В. Тильчик, А. В. Форостяний, О. В. Капліна, А. В. Каліновська, С. О. Ковальчук, І. Ф. Літвінова, Л. М. Лобойко, О. А. Ляш, М. М. Стоянов, І. І. Шепітько та інші. Однак, незважаючи на те, що науковці вже висвітлювали багато питань у цій сфері, окремі аспекти особливостей оцінки доказів у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану потребують подальшого вивчення.

¹ Ткач К. 618 дітей загинули внаслідок збройної агресії Росії, - Генпрокуратура. *Детектор медіа*. URL: <https://detektor.media/infospace/article/239967/2025-04-14-618-ditey-zagynuly-vnaslidok-zbroynoi-agresii-rosii-genprokuratura/>.

² Беседіна І. Актуальні питання процедури оцінки доказів під час кримінального провадження // Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 груд. 2024 р.). Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 128.

Виклад основного матеріалу. Згідно положень ч.1 ст.94 КПК України слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення¹. Аналіз змісту вищевказаної норми вказує на те, що процес оцінки доказів включає в себе визначення їх: а) належності; б) допустимості; в) достовірності; г) достатності. При цьому на слушне переконання таких дослідників як П. А. Воробей, В. В. Тильчик, А. В. Форостяний, що належність, допустимість і достовірність є індивідуальними процесуальними властивостями доказів, оскільки підлягають встановленню суб'єктом доказування стосовно кожного з них, а достатність і взаємозв'язок – системною процесуальною властивістю, оскільки встановлюється стосовно сукупності доказів, наявної на момент ухвалення відповідного процесуального рішення².

Загалом у теорії кримінального процесу вищевказаних поглядів дотримується більшістю вчених, зокрема, Л. М. Лобойко, О. А. Банчук³, А. О. Ляш⁴, І. І. Шепітько⁵. Втім, деякі науковці додатково виділяють і інші процесуальні властивості доказів, зокрема, Ю. О. Ланцедова, А. К. Виноградов – доброякісність⁶, С. А. Кириченко, Ю. Д. Ткач – законність⁷, М. М. Стоянов – вірогідність⁸. У контексті вказаного, підтримуємо думку С. О. Ковальчука, який наголошує на тому, що інші риси доказів, які вченими пропонується відносити до числа їх процесуальних властивостей, або охоплюються належністю, допустимістю, достовірністю та достатністю доказів (наприклад, доброякісність і законність доказів охоплюються змістом їх допустимості), або взагалі не можуть бути віднесені до процесуальних властивостей доказів (наприклад, значимість не може розглядатися в якості невід'ємної та характерної властивості доказів, оскільки її наявність не впливає на визнання конкретних фактичних даних

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

² Воробей П. А., Тильчик В. В., Форостяний А. В. Процесуальні властивості доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 493. URL: http://lsej.org.ua/8_2024/119.pdf.

³ Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес : навчальний посібник. Київ : Ваїте, 2014. С. 184

⁴ Ляш А. О. Оцінка достовірності показань свідка у чинному КПК України: деякі проблемні питання. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2017. № 2(16). С. 3–4. URL : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17laodpp.pdf>.

⁵ Шепітько І. І. Судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків. 2018. С. 77.

⁶ Ланцедова Ю. О., Виноградов А. К. Можливості уточнення властивостей доказів та підстав юридичної відповідальності слідчого чи інших суб'єктів владних повноважень за порушення порядку їх отримання в антикримінальному судочинстві. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 68. С. 108.

⁷ Кириченко С. А., Ланцедова Ю. О., Ткач Ю. Д., Тунтула О. С. Сутність і класифікація антикримінальних доказів та їх особистісних і речових джерел: навчальний посібник. Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2009. С. 135–136

⁸ Стоянов М. М. До питання визначення властивостей доказів у кримінальному процесі // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Одеса, 2008. Вип. 44. С. 212–213.

доказом та їх використання під час кримінального процесуального доказування)¹.

На сторінках юридичної літератури не безпідставно зазначається, що підходи до оцінки доказів в різних історичних періодах суттєво відрізнялися. Так, зокрема, за часів обвинувального процесу система доказів, що склалася під впливом релігійних поглядів, включала в себе клятви, поєдинки та різні випробування (вогнем, водою, розпеченим залізом і т. д.) – «суд Божий». У свою чергу, типовою для розшукового (інквізиційного) процесу була так звана система формальних доказів, сутність якої полягала в тому, що цінність кожного доказу мала заздалегідь встановлюватися волею монарха, яка мала силу закону. Таким чином «закон» визначав, які докази були досконалими (повними), які другорядними, а визнання обвинуваченим своєї провини, взагалі визнавалося «царицею доказів». Окрім цього, доказове значення конкретного доказу визначалася не лише його змістом, а й соціальним станом або якимись іншими особистими якостями свідка, що проявлялося в ієрархії доказів. Наприклад, показання знатного свідка мали перевагу перед показаннями незнатного, показання духовної особи – перед показаннями світської, свідчення чоловіка – перед жінкою. І нарешті, теорія вільної оцінки доказів, виходячи з логічної природи доказування взагалі та доказування в судочинстві, замінила систему формальних доказів, системою вільного переконання судді, яка базувалася на підставі розгляду всіх обставин справи в їх зв'язку та сукупності. Найбільш повно та широко вільна оцінка доказів за внутрішнім переконанням розкрилася в змішаному кримінальному процесі².

Втім, в англійській та американській правовій системі основними критеріями оцінки доказів є лише їх належність та достовірність. Однак, чіткого розмежування між вказаними критеріями немає, а тому належність доказу вважається одним з критеріїв допустимості – «змістовна допустимість». Згідно п. 402 Федеральних правил про докази (Federal Rules of Evidence) (Далі-Правила), належний доказ вважається допустимим, якщо інше не передбачене Конституцією Сполучених Штатів Америки, актами Конгресу, вищевказаними Правилами, а також іншими нормами, що встановлюються Верховним Судом відповідно до його повноважень³.

Суттєвим чинником, що належить до основ оцінки доказів у кримінальному провадженні, є правило, передбачене ч. 2 ст. 94 КПК України згідно якого жоден доказ не має наперед встановленої сили⁴. Це значить, що жоден доказ у кримінальному провадженні в умовах дії правового режиму

¹ Ковальчук С. О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2017. С. 178.

² Льюзний О. А. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. С. 57–58.

³ Лушпінко В. Оцінка показань свідка судом у кримінальному процесі України. *Jurnalul Juridic National: Teorie Si Practica*. 2017. № 2 (24) С. 196–197.

⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

воєнного стану не може автоматично тією чи іншою мірою визнаватися більш важливим. Отже, кожен доказ з урахуванням усіх обставин має бути оцінений і лише в разі його належності, допустимості та достовірності може бути використаний для прийняття відповідного процесуального рішення. У цьому сенсі є також важливим правило тлумачення всіх сумнівів на користь обвинуваченого. У разі потреби оцінки доказів, якщо виникають сумніви щодо їх достовірності чи достатності, має застосуватись принцип «in dubio pro geo», тобто інтерпретувати ці сумніви виключно на користь обвинуваченого.

Зазначимо, що в положеннях кримінального процесуального законодавства не надається тлумачення терміну «внутрішнє переконання», а лише мають місце загальні вимоги щодо повноти, всебічності та неупередженості кожного виду доказу. Отже, вказане поняття має суто суб'єктивний характер, що може слугувати перевищенню слідчим, прокурором чи суддею своїх процесуальних повноважень під час оцінки доказів. Крім цього, відсутня єдина позиція науковців щодо природи і змісту досліджуваного поняття, а також факторів, що безпосередньо впливають на його формування.

Зазначимо, що в науковій літературі незмінною є думка, що вивчення історії становлення та розвитку будь-якого правового інституту допомагає краще зрозуміти його призначення, місце в правовій системі та ефективність функціонування¹. Отже, для належного вивчення проблематики тлумачення такого поняття як «внутрішнє переконання», вважаємо за доцільне звернутись до питань його витоків як загалом, так і в кримінальному процесі. Здійснюючи детальний аналіз вищевказаного питання В. В. Федчишина звертає увагу на те, що загалом уперше термін «внутрішнє переконання» з'явився у творах Т. Гоббса, Р. Декарта, Д Локка².

Згідно проведеного А. В. Кліновською та іншими правниками досліджень, поняття «внутрішнє переконання» у кримінальному процесі почало формуватися на основі теорії вільної оцінки доказів з середини XIX століття. Це поняття стало предметом прискіпливої уваги під час розробки та першого досвіду застосування Статуту кримінального судочинства 1864 року. Так, в дореволюційній юридичній літературі всіляко підкреслювалось, що оцінка доказів згідно з внутрішнім переконанням і совістю – це не вирішення справи відповідно до власних вражень (почуттів) або на вільний розсуд. Необхідно взяти до уваги той факт, що більшість процесуалістів того часу наполягала на тому, що оцінка доказів суб'єктом доказування повинна бути вільною, але не довільною³.

¹ Глобенко Г. І. Досудове розслідування: ретроспективний погляд та шляхи подальшого реформування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 4. С. 50.

² Федчишина В. В. Проблеми внутрішнього переконання під час оцінювання доказів у кримінальному провадженні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69). № 5. С. 220.

³ Каліновська А. В. Оцінка доказів у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 324; Черновський О. К., Скуляк І. А.

Як відомо, в теорії є такі система оцінки доказів: а) формальна; б) вільна (на підставі внутрішнього переконання), які однаково стосуються не лише доказування, а й будь-якої пізнавальної діяльності. Вибір системи доказування має вирішальне значення під час виконання завдань кримінального провадження, таких як: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура, як це визначено статтею 2 КПК України¹.

На думку І.Ф. Літвінової формалізований шлях пізнання має ряд переваг. По-перше, він виключає, а то і зводить до мінімуму помилки суб'єктів пізнання, по-друге, він виключає суб'єктивізм і свавілля, а по-третє, є більш економним. Водночас усі ці переваги мають значення за умови правильності встановленого алгоритму. Якщо в самому алгоритмі наявні помилки, будь-яка оцінка, проведена на його основі, стане помилковою, а відсутність можливостей для розсуду суб'єкта унеможливить запобігання та виправлення помилок. Зі свого боку, проблема внутрішнього переконання під час оцінки доказів, прийняття процесуальних рішень завжди була предметом дискусій. По-різному насамперед визначається природа внутрішнього переконання: воно розглядається і у гносеологічному, і у психологічному, і у правовому аспектах².

Найбільш розширене тлумачення досліджуваного терміну надає В.Гирович, яка стверджує, що «внутрішнє переконання судді потрібно розглядати як симбіоз здобутих знань, професійну компетентність, практичний досвід, особисті якості, можливість постійного моніторингу законодавства в контексті дотримання прав людини». При цьому, на думку автора, внутрішнє переконання суддів має спиратися на дослідження, як кожного окремо, так і всіх доказів у сукупності й взаємозв'язку з огляду їх належності, допустимості, достатності й достовірності. Саме в такому контексті внутрішнє переконання судді виступатиме розумовою діяльністю судді під час судочинства, що полягає в безпосередньому всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінальної справи. По суті суддя, здійснюючи правосуддя, зобов'язаний формувати внутрішнє переконання не як особистісне сприйняття тих чи інших явищ об'єктивної

Внутрішнє переконання судді. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 18 : Економіка і право. 2011. Вип. 15. С. 116–117.

¹ Федчишина В. В. Проблеми внутрішнього переконання під час оцінювання доказів у кримінальному провадженні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69). № 5. С. 219–220.

² Літвінова І. Ф. Внутрішнє переконання прокурора у механізмі прийняття кримінально-процесуальних рішень. *Право і Суспільство*. 2018. № 5. С. 203.

дійсності, а як професійне бачення фактичних даних, отриманих у результаті процесуальних і допустимих дій¹. Отже, внутрішнє переконання характеризує процес дослідження доказів і його результатів.

Важливим елементом у кримінальних провадженнях в Україні спостерігається практика використання стандартів Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. в інтерпретації Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ, Суд, Страсбурзький Суд) можна виявити стандарти – взірці оцінки допустимості доказів, що застосовуються в практичній діяльності. Вивчення практики ЄСПЛ дає змогу виокремити такі складові стандарту «поза розумним сумнівом». Це насамперед вимога щодо можливості перевірити джерело доказів. Суд завжди визнавав порушення підпункту d пункту 3 статті 6 там, де судові вироки базувалися на свідченнях анонімних свідків, яких не можна було допитати представникам захисту (Костовські проти Нідерландів (1989), Віндіш проти Австрії (1990) і Саїді проти Франції (1993)), однак у випадку, коли анонімним свідком був «полісмен», порушенням не визнавалось (Ван Мехелен проти Нідерландів (1996))².

Зі свого боку зазначимо, що показання законодавцем в ч. 2 ст. 84 КПК України віднесено до джерела доказів. Оцінка достовірності показань як і інших процесуальних джерел доказів здійснюється безпосередньо слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею, судом на підставі закону і в межах їх процесуальних повноважень. Відомості про певні обставини вчинених воєнних злочинів можуть відображатися у показаннях свідків, потерпілих, підозрюваних, які більш просторово «малюють» картину відповідного кримінального правопорушення. Однак, як показує практика, навіть цілком незацікавлений учасник кримінального провадження надаючи свої свідчення, може як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин помилятися³. З огляду на вказане не випадково, положення ч. 1 ст. 94 КПК України вимагають здійснювати оцінку будь-якого доказу.

Висновки. На підставі викладеного можна стверджувати, що оцінка доказів є завершальним елементом процесу доказування, який щільно поєднаний зі збиранням і перевіркою доказів. Оцінка доказів здійснюється протягом усього процесу доказування, втім ключову функцію вона виконує безпосередньо під час прийняття підсумкових рішень на стадіях кримінального провадження. На відміну від інших складових процесу доказування, оцінка доказів є логічним, розумовим процесом, однак має і правову сторону. До того ж доречно зазначити, що оцінка доказів здійснюється як щодо кожного з представлених доказів, так і всієї сукупності зібраних доказів. Як елемент процесу доказування, сутність оцінки доказів полягає в розумовій діяльності, що направлена на

¹ Гирович В. Внутрішнє переконання судді – основний елемент засади безпосередності дослідження показань, речей, документів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 5/2 (15). С. 93. URL: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/42562/gscholar.

² Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською Конвенцією з прав людини / Д. Гом'єн. 1999. С. 28.

³ Глобенко Г. І. Речові докази у кримінальному процесі : окремі питання теорії і практики. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 209. URL: <https://doi.org/10.32782/kij/2022.4.3>.

визначення допустимості, належності, достовірності, достатності кожного доказу для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у відповідному кримінальному провадженні.

Особливої актуальності ці питання набувають в умовах дії правового режиму воєнного стану, де оцінка доказів, що ґрунтується на останніх досягненнях науки і техніки. У випадку ж зі злочинами російської агресії – це надійна запорука ефективної юридичної відсічі пропагандистським аргументам, побрехенькам ворожої пропаганди¹.

Отже, оцінка доказів у кримінальному процесі зводиться до визначення того, що: а) чи відносяться докази до кримінального провадження; б) чи отримані вони у спосіб та джерел, передбачених законом; в) чи достатня сукупність доказів для прийняття обґрунтованого процесуального рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беседіна І. Актуальні питання процедури оцінки доказів під час кримінального провадження // Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 груд. 2024 р.). Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 128–130.
2. Веннікова В. В. Проблема оцінки доказів як передумова ухвалення необґрунтованого вироку: досвід азійського регіону // Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 11 трав. 2023 р. / [редкол.: Л. М. Демидова (голов. ред.), Н. В. Шульженко та ін.]. Харків : Право, 2023. С. 287–289.
3. Воробей П. А., Тильчик В. В., Форостяний А. В. Процесуальні властивості доказів у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 492–494. URL: http://lsej.org.ua/8_2024/119.pdf.
4. Гирович В. Внутрішнє переконання судді – основний елемент засади безпосередності дослідження показань, речей, документів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 5/2 (15). С. 89–94. URL: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/42562/gscholar.
5. Глобенко Г. І. Досудове розслідування: ретроспективний погляд та шляхи подальшого реформування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2017. Вип. 4. С. 50–58.

¹ Веннікова В. В. Проблема оцінки доказів як передумова ухвалення необґрунтованого вироку: досвід азійського регіону // Національна безпека України в умовах інформатизації та глобалізації суспільних процесів: сучасні загрози та кримінально-правове регулювання : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 11 трав. 2023 р. / [редкол.: Л. М. Демидова (голов. ред.), Н. В. Шульженко та ін.]. Харків : Право, 2023. С. 289.

6. Глобенко Г. І. Речові докази у кримінальному процесі : окремі питання теорії і практики. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 208–212. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.3>.
7. Гом'єн Д. Короткий путівник Європейською Конвенцією з прав людини / Д. Гом'єн. 1999. 78 с.
8. Каліновська А. В. Оцінка доказів у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 323–328.
9. Кириченко С. А., Ланцедова Ю. О., Ткач Ю. Д., Тунтула О. С. Сутність і класифікація антикримінальних доказів та їх особистісних і речових джерел: навчальний посібник. Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2009. 384 с.
10. Ковальчук С. О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2017. 618 с.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
12. Ланцедова Ю. О., Виноградов А. К. Можливості уточнення властивостей доказів та підстав юридичної відповідальності слідчого чи інших суб'єктів владних повноважень за порушення порядку їх отримання в антикримінальному судочинстві. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 68. С. 101–112.
13. Літвінова І. Ф. Внутрішнє переконання прокурора у механізмі прийняття кримінально-процесуальних рішень. *Право і Суспільство*. 2018. № 5. С. 201–206.
14. Лобойко Л. М., Банчук О. А. Кримінальний процес : навчальний посібник. Київ : Ваїте, 2014. 280 с.
15. Лушпієнко В. Оцінка показань свідка судом у кримінальному процесі України. *Jurnalul Juridic National: Teorie Si Practica*. 2017. № 2 (24). С. 195–197.
16. Льозний О. А. Предмет доказування у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 247 с.
17. Ляш А. О. Оцінка достовірності показань свідка у чинному КПК України: деякі проблемні питання. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2017. № 2(16). С. 1–13. URL : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17laodpp.pdf>.
18. Стоянов М. М. До питання визначення властивостей доказів у кримінальному процесі // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Одеса, 2008. Вип. 44. С. 208–213.
19. Ткач К. 618 дітей загинули внаслідок збройної агресії Росії, - Генпрокуратура. *Детектор media*. URL: <https://detector.media/infospace/article/239967/2025-04-14-618-ditey-zagynuly-vnaslidok-zbroynoi-agresii-rosii-genprokuratura/>.

20. Федчишина В. В. Проблеми внутрішнього переконання під час оцінювання доказів у кримінальному провадженні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2019. Т. 30 (69). № 5. С. 219–222.

21. Черновський О. К., Скуляк І. А. Внутрішнє переконання судді. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 18 : Економіка і право. 2011. Вип. 15. С. 116–121.

22. Шепітько І. І. Судовий розгляд (судове слідство) в системі судового провадження у першій інстанції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків. 2018. 269 с.

Стаття надійшла до редакції 11.03.2025

Serhiy An. CHIZH,

PhD in Law

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*)

ON ISSUES OF EVIDENCE EVALUATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS UNDER MARTIAL STATE

The scientific article examines the features of evidence assessment in criminal proceedings under the legal regime of martial law. The emphasis is on the fact that evidence assessment is a separate element of the evidence process, and therefore a type of specific activity of authorized participants in criminal proceedings. Approaches that directly relate to the assessment of evidence in different historical periods are studied, and the experience and criteria for assessing evidence in some countries of the world community are also used. The issue of defining the concept of "internal conviction" during the assessment of evidence by an investigator, inquirer, prosecutor, investigating judge, and court in criminal proceedings is considered. Given the above, we believe that the main disadvantage of internal conviction is the influence of subjective and objective factors on making relevant decisions in criminal proceedings. The author's vision is set out on improving the procedure for assessing evidence, which is an important factor for identifying occupiers involved in committing criminal offenses and further fair justice.

Keywords: *criminal process, elements of the evidentiary process, evidence, evidence assessment, internal conviction, legal regime of martial law.*